

числі й чергова служба. Враховуючи це, на наш погляд, вимогою часу стає «узаконення» таких принципів, як:

- 1) урахування і формування громадської думки про роботу чергових частин;
- 2) соціальної спрямованості та об'єктивності [3, с. 58];
- 3) оптимізації в прийнятті управлінських рішень;
- 4) підвищення кваліфікації та загальнокультурного рівня працівників міліції.

Таким чином, дотримання і реалізація вищезазначених принципів – головні вимоги, які висуваються до оцінювання ефективності діяльності чергових частин органів внутрішніх справ України.

Список літератури: 1. Конституція України: Основний Закон // ВВР України – 1996. – № 30. – Ст. 141. 2. Школик А. С. Принципи управлінської діяльності // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Вип. 35. – Львів, 2000. – С. 214–219. 3. Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України. – Х., 2004. – 780 с. 4. Поволоцький О. В. Модель «Community Polising» як майбутнє поліцейської діяльності (досвід Англії та Уельсу, США і Канади) // Вісник університету внутрішніх справ. – Х., 2000. – № 8. – С. 294–302. 5. Про дотримання правоохоронними органами України конституційних гарантій та законності в забезпеченні прав і свобод людини: Постанова Верховної Ради України № 1592-III від 23 березня 2000 року. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 45. – Ст. 93. 6. Кравченко В. В. Конституційне право України: Навч. посібник. Вид. 4-ге, виправл. та доповн. – К.: Атіка, 2007. – 568с. 7. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 р. // ВВР України. – 1991. – №4. – Ст. 20. 8. Інструкція з організації роботи чергової частини міського, районного відділу (управління) внутрішніх справ, лінійного відділу (відділення) внутрішніх справ на транспорті, міського, селищного відділу (відділення) міліції: Наказ МВС України № 485 від 18.08.1992 р. 9. Гижевский В. К. Назначение и организация деятельности дежурных частей ОВД. – К., 1998. – 21 с. 10. Пахомов Г. А. Дежурная часть горрайоргана внутренних дел как орган оперативного управления. – М., 1989. – 30 с. 11. Про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються: Наказ МВС України № 400 від 14.04.2004 р. 12. Буденко Н. И. Работа дежурных частей по рассмотрению обращений граждан. – М., 1990. – 44 с. 13. Плаксін О. М. Пріоритет у роботі міліції – довіра населення. // Міліція України. – К., 2003. – №1. – С. 6–7. 14. Фелик В. І. Реформування служб органів внутрішніх справ, що здійснюють адміністративну діяльність: Дис.... канд. юрид. наук. – К., 2003. – 223с.

Надійшла до редакції 29.10.08

В. В. Ковальська

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ: ПОНЯТТЯ, ФОРМИ, ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ

Державно-правові та соціально-економічні реформи в Україні вимагають подальшого зміцнення законності та правопорядку, забезпечення безпеки особи, належного захисту та охорони конституційних прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, неухильного дотримання принципів законності й соціальної справедливості. Значну роль у здійсненні цих важливих завдань відіграють органи внутрішніх справ, складовою частиною яких є міліція. Покладаючи на працівників міліції широке коло

обов'язків щодо охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, боротьби зі злочинністю, належної охорони життя і здоров'я особи від протиправних посягань, держава зобов'язана забезпечити їх належним захистом для підвищення ефективності їх правоохоронної діяльності.

Метою держави визнається «спільне благо», захист прав і свобод людини і громадянина від будь-яких протиправних посягань, у тому числі й з боку самої держави [1, с. 10].

Такі фактори, як різке зниження рівня життя більшості населення при дуже швидкому збагаченні окремих його груп, різке зростання рівня злочинності, корумпованість державного апарату, загальний правовий нігілізм, зневіра громадян у можливостях державних органів забезпечити правопорядок, труднощі з державним фінансуванням, соціальна і правова незахищеність значної частини населення, істотно впливають як на зовнішнє середовище органів внутрішніх справ, так і на внутрішні елементи системи, оскільки працівники міліції мають ті ж самі труднощі, що й інші громадяни країни [2, с. 34]. При цьому, на відміну від громадян, що не перебувають на державній службі, працівники міліції позбавлені можливості власними легальними діями підвищити свій рівень життя, вирішити житлові та інші соціально-побутові проблеми. Таке становище обумовлене обмеженнями і заборонами, пов'язаними з проходженням державної служби в органах внутрішніх справ, напруженістю та інтенсивністю їх праці.

Зазначені особливості відбиваються як на соціальному, так і на правовому стані працівників міліції, що зумовлює відповідне законодавче закріплення гарантій захисту останніх в умовах демократичного суспільства. У зв'язку з цим виникає потреба звернути посилену увагу на питання удосконалення та розвитку законодавства України, особливо у процесі здійснення адміністративної реформи і реформування системи органів внутрішніх справ у цілому.

Питання правового захисту працівників міліції розглядалося багатьма авторами. У працях О. М. Бандурки, М. М. Гуренко, В. Ф. Дерюжинського, В. В. Івановського, І. Н. Зубова, Р. А. Калюжного, П. П. Сергуна, І. Т. Тарасова та інших науковців управлінців аналізувалися проблеми професійної підготовки персоналу міліції, їх матеріального забезпечення та деякі інші питання.

Відповідно до Конституції України, людина, її права і свободи є найвищою соціальною цінністю. Визнання, дотримання, захист прав і свобод людини і громадянина – обов'язок держави. Крім того, Україна – соціальна держава, політика якої спрямована на створення умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини: охорони праці і здоров'я людей; установлення гарантованого мінімального розміру оплати праці; державної підтримки родини, материнства, батьківства і дитинства, інвалідів і літніх гро-

мадян; розвитку системи соціальних служб; встановлення державних пенсій, допомоги та інших гарантій соціального захисту.

Ці конституційні положення є основними для визначення соціально-правового захисту працівників міліції.

За останні роки в Україні прийнято достатню кількість нормативних актів, що за змістом повинні були детально закріпити визначені в Конституції ідеї і заповнити прогалини у правовому захисті та соціальному забезпеченні працівників міліції. Зазначимо, що в чинному законодавстві зовсім не акцентується увага на обов'язку держави гідно виконувати взяті на себе зобов'язання в соціально-правовій сфері.

Питання про захист постає кожного разу, коли права і свободи порушені або створені умови для їхнього порушення [3, с. 213].

Державний захист працівників міліції – це діяльність держави щодо прийняття і застосування заходів правового, економічного, організаційного характеру, спрямованих на створення сприятливих умов для ефективного виконання працівниками міліції своїх прав і обов'язків, а також відновлення порушених прав, усунення небезпеки їх порушення та забезпечення особистої безпеки і підтримки гідного рівня життя членів їхніх родин.

Види державного захисту закріплені законодавцем у ст.ст. 4–5 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», де зазначені: забезпечення особистої безпеки (фізичний захист), правовий захист і соціальний захист. Кожен із видів захисту в рамках питання, що досліджується, ми розглянемо більш детально.

Об'єктом фізичного захисту є життя, здоров'я, особиста недоторканність, охорону майна державних службовців та їх родичів. Об'єктом правового захисту є діяльність державного службовця, виконання ним своїх службових обов'язків і безперешкодна реалізація прав. Об'єктом соціального захисту є майнова сфера державних службовців – матеріальні блага і послуги, надані державою з метою забезпечити дану соціально-професійну групу усієї правами громадян держави і компенсації обмежень і заборон, що накладаються на неї державною службою.

Державний захист реалізується у правотворчій і правозастосовній формі. Найефективніші та найбільш розповсюджені такі:

- прийняття довгострокових програм щодо вирішення комплексу проблем у сфері соціально-правового захисту працівників міліції;

- підготовка органами внутрішніх справ подань, пропозицій, запитів до органів виконавчої і законодавчої влади про стан соціально-правового захисту працівників, а також про хід виконання запланованих заходів у рамках уже прийнятих правових документів;

- надання органам внутрішніх справ матеріальної та фінансової підтримки з боку органів державної влади;
- встановлення для працівників міліції додаткових соціальних пільг;
- розробка пропозицій щодо вдосконалення законодавства про соціально-правовий захист особового складу органів внутрішніх справ [4, с. 79–80].

Президент України, Кабінет Міністрів України, міністерства і відомства мають право приймати нормативні правові акти, що конкретизують заходи правового і соціального захисту, передбачені законом.

Так, відповідно до законів України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців і осіб органів внутрішніх справ», наказів МВС України від 31.12.2007 № 499 «Про впорядкування структури та умов грошового забезпечення осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ», від 4.11.2003 № 1296 «Інструкції про організацію реабілітаційного та санаторно-курортного лікування в Міністерстві внутрішніх справ України», від 4.11.2003 № 1296 «Інструкції про організацію проведення періодичних медичних оглядів та диспансеризації в лікувально-профілактичних закладах МВС України» тощо.

Захист прав включає в себе різні форми захисту, що можуть мати як юрисдикційний, так і неюрисдикційний характер.

Юрисдикційні форми включають у себе судовий та позасудовий захист.

Відповідно до чинного законодавства України, громадяни (у тому числі й працівники міліції) у разі порушення їх прав і свобод мають право на судовий захист. Суди загальної юрисдикції розглядають спори про поновлення на державній службі, про виплату грошової винагороди, різних компенсацій, про оскарження накладених на державних службовців дисциплінарних стягнень, про встановлення фактів, що мають юридичне значення, про визнання недійсними угод, спори, що виникають із трудових правовідносин, захист честі й гідності тощо. У системі правоохоронних органів держави, зокрема, в міліції, відбуваються звільнення у зв'язку зі скороченням штатів, а також ліквідацією окремих органів та підрозділів ОВС. У зв'язку з цим необхідно прийняти підзаконний нормативний акт «Про порядок звільнення, працевлаштування працівників органів внутрішніх справ та надання їм пільг і компенсацій».

Чинним законодавством України передбачено кримінальну, адміністративну, цивільну, дисциплінарну відповідальність за вчинення протиправних дій стосовно працівників міліції. Питання щодо настання такої відповідальності вирішується лише в межах юрисди-

кційного провадження (позасудово). Зокрема, у Кодексі про адміністративні правопорушення передбачено адміністративну відповідальність за вчинення проступків стосовно працівників міліції.

Адміністративна форма захисту державних службовців, у тому числі працівників міліції, є найбільш розповсюдженою. Це пов'язано з тим, що саме адміністративне законодавство визначає правовий статус, порядок проходження служби та інші найважливіші питання, пов'язані з реалізацією працівниками міліції наданих їм прав і виконання покладених на них обов'язків. Порівнюючи переваги судової й адміністративної форм захисту, необхідно вказати, що розгляд справ в адміністративному порядку сприяє більш оперативному захисту прав.

Неюрисдикційного захисту належать заходи, які застосовуються самими працівниками міліції: самозахист, необхідна оборона та крайня необхідність, які передбачають застосування фізичної сили, зброї та спеціальних технічних пристроїв. Підстави та порядок застосування таких заходів також регламентується законодавством, зокрема, й адміністративно-правовим.

Говорячи про правовий захист працівників міліції, слід зазначити, що в юридичній літературі є не зовсім вдалі, на наш погляд, спроби визначити поняття «правовий захист працівників міліції». Зокрема, Б. М. Кондрашов вважає, що правова захищеність працівників міліції, перш за все, залежить від ступеня їх особистої безпеки, ініціативності, впевненості та авторитетності під час здійснення службових обов'язків, дозволених відповідними юридичними органами [5, с. 36].

На думку І. І. Шубіної, правовий захист працівників міліції – це правотворча і правозастосовна діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування щодо реалізації захисту юридичними засобами службових, політичних і особистих немайнових прав і обов'язків працівників як суб'єктів правоохоронної діяльності, так і службово-правових відносин, спрямованих на досягнення правової захищеності [2, с. 34].

В. М. Шамаров стверджує, що правовий захист працівників міліції охоплює два аспекти: по-перше, правова захищеність особового складу в повсякденній оперативно-службовій діяльності за неухильного дотримання кожним працівником чинного законодавства; по-друге, забезпечення працівників міліції всіма видами постачання, надання їм та їхнім родинам соціальних гарантій і пільг, грошових або інших видів компенсацій за умови служби, проживання у відповідних місцевостях тощо, відповідно до Закону України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 р., «Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ» і відповідних указів Президента України, по-

станов Кабінету Міністрів України та інших виконавчих документів [6, с. 78].

А. В. Буданов визначає дану категорію правовідносин так: правова захищеність – це відповідність правової та нормативної бази діяльності органів внутрішніх справ об'єктивним умовам і завданням цієї діяльності. Вона визначає рівень правового забезпечення професійної діяльності працівника і можливості його правового захисту при вирішенні ним професійних завдань або особистих проблем, пов'язаних із даною діяльністю [7, с. 23].

На сьогоднішній день кримінальним, адміністративним, цивільним та трудовим законодавствами України встановлена відповідальність за вчинення протиправних дій стосовно працівників міліції. Та чи інша відповідальність настає як за дії, вчинені стосовно потерпілого під час безпосереднього виконання ним службових обов'язків, так і в інший час.

Наприклад, ст. 185 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [8] передбачає адміністративну відповідальність за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі працівника міліції; ст. 185⁷ КУпАП передбачає відповідальність за публічні заклики до невиконання вимог працівника міліції; Кримінальний Кодекс України – за опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві (ст. 342); за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу (ст. 343); за погрозу або насильство щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345); за умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу (ст. 347); за посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348); за захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника (ст. 349) [9; 10, с. 860–873].

Г. М. М'якішев, викладаючи зміст правової захищеності, поділяє заходи правового захисту на три групи: надання працівникам певних прав для ефективного виконання своїх службових обов'язків; обмеження втручання в службову діяльність працівників; встановлення відповідальності за дії, що перешкоджають виконанню покладених на працівників обов'язків, за вчинки, що порушують їхні права і свободи працівників.

До першої групи заходів правового захисту Г. М. М'якішев відносить:

– право вимагати від громадян і службових осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень міліції, висловлювати

на місці усне попередження особам, які допустили незначні адміністративні порушення. Законодавцем встановлено, що законні вимоги працівників міліції є обов'язковими для виконання громадянами і службовими особами;

- право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю у випадках і в порядку, передбачених законом;

- право на необхідну оборону; право заподіяти шкоду при затриманні осіб, що вчинили злочин, якщо вони чинять опір; право на дії у стані крайньої необхідності, на фізичний чи психічний примус, на обґрунтований ризик із дотриманням умов, передбачених законом;

- право працівника оскаржити накладене на нього дисциплінарне стягнення;

- право на судовий захист при звільненні;

- право вступати у професійні союзи (асоціації) з метою захисту своїх професійних, соціально-економічних та інших прав і інтересів.

До другої групи заходів правового захисту автор відносить, те, що:

- при виконанні обов'язків працівник підлеглий безпосередньою і прямому начальникам;

- ніхто, крім органів і посадових осіб, прямо уповноважених на це законом, не вправі втручатися в діяльність працівника;

- ніхто не має права примушувати працівника до виконання обов'язків, що не покладені на нього законом;

- при одержанні наказу або вказівок, що суперечать закону, працівник зобов'язаний керуватися законом;

- скасування чи зміна рішення, прийнятого працівником під час виконання службових обов'язків, не притягують його до відповідальності, якщо вони не стали результатом навмисного порушення закону;

- працівник у своїй службовій діяльності керується вимогами законів і не може бути обмежений рішеннями політичних партій, громадських об'єднань і масових громадських рухів.

До третьої групи заходів правового захисту автор відносить встановлення законом чотирьох видів відповідальності: кримінальної, адміністративної, дисциплінарної та матеріальної.

Кримінальна відповідальність передбачена за:

- посягання на життя працівника або його родичів;

- опір працівникові міліції;

- погрозу застосування насильства або застосування насильства стосовно працівника чи його родичів у зв'язку з виконанням ним своїх посадових обов'язків;

- втручання в діяльність слідчого чи особи, що провадить дізнання, з метою перешкодити розслідуванню справи;
- публічна образа працівника;
- умисне знищення або пошкодження майна працівника;
- розголошення відомостей про заходи безпеки, застосовані щодо працівника, а також його родичів;
- недотримання посадовими особами гарантій правового і соціального захисту за невжиття чи неналежне виконання ними заходів безпеки працівників. Кримінальна відповідальність зазначених осіб може наступити за зловживання службовим становищем, перевищення влади або службових повноважень, фальсифікацію, службову недбалість.

Адміністративна відповідальність передбачена за зісну непору закону розпорядженню чи вимозі працівників.

Дисциплінарна відповідальність посадових осіб може наступити за:

- порушення законодавства про службу в органах внутрішніх справ (незаконне переведення в службі, пониження в посаді, накладення стягнення, необґрунтована затримка подання щодо присвоєння підлеглому чергового спеціального звання);
- неприйняття чи неналежне виконання заходів безпеки щодо працівників та їх родичів.

Матеріальна відповідальність передбачена:

- стосовно громадян – за збиток, заподіяний працівнику і його близьким родичам у зв'язку зі службовою діяльністю працівника;
- стосовно посадових осіб – за збиток, заподіяний органу внутрішніх справ у зв'язку з виплатами працівнику, вчиненими через незаконне або необґрунтоване переведення по службі, пониження в посаді або пониження в спеціальному званні, звільнення з органів внутрішніх справ [11, с. 156–173].

У науковій літературі з питань правового захисту зазначені два аспекти правового захисту працівників міліції: зовнішнього і внутрішнього. У зовнішній сфері діяльність міліції реалізується в профілактиці, припиненні, розкритті правопорушень та притягненні до відповідальності правопорушників, що не є працівниками органів внутрішніх справ. У рамках зовнішньої правоохоронної діяльності потрібно зважати на: проблему взаємодії міліції та населення і на забезпечення національних інтересів країни; тобто правовий захист працівників міліції розглядається як захист представників закону і держави.

У внутрішній сфері здійснюється діяльність щодо забезпечення законності діяльності самих органів внутрішніх справ. У даному контексті особливого значення набуває протидія корупції серед працівників органів внутрішніх справ. Корумпованість працівників міліції може призвести до «паралічу» правоохоронної системи.

До основних причин правопорушень в ОВС, крім несумлінного ставлення працівників до виконання своїх посадових обов'язків, належать: відсутність постійного контролю з боку керівників підрозділів за діями особового складу, за прийнятими процесуальними рішеннями, за несенням служби підлеглими; недостатній рівень виховної роботи, прорахунки в дисциплінарній практиці, підборі та розміщенні керівників; некомпетентність працівників, що проводять затримання громадян, незнання нормативних документів, що регламентують ті або інші дії працівників міліції; несумлінне ставлення працівників оперативних чергових частин до виконання вимог нормативних документів, що регламентують порядок прийому і реєстрації заяв і повідомлень громадян про протиправні дії [12, с. 156]. Виявлення фактів порушення законності в органах і підрозділах внутрішніх справ в основному відбувається в результаті здійснення прокурорського нагляду і контрольних функцій Управління внутрішньої безпеки органів внутрішніх справ. Ця проблема може бути вирішена ззовні. Для цього необхідне, прийняття Верховною Радою України, Президентом України та Кабінетом Міністрів України комплексу серйозних владних рішень. І саме на усунення цієї проблеми повинна бути спрямована правова політика держави.

Отже, правовий захист працівників міліції – це система юридичних засобів, за допомогою яких уповноважені на те державні органи, їх посадові особи та інші суб'єкти здійснюють реалізацію і захист законодавчо встановлених організаційно-правових гарантій з метою забезпечення правового захисту працівників міліції.

На основі аналізу, проведеного Департаментом кадрового забезпечення МВС України, можна констатувати, що не у всіх органах внутрішніх справ створений механізм правового і соціального захисту працівників міліції, які зазнавали нападу з боку злочинців. Найчастіше працівник змушений захищати свою честь і гідність самостійно. Тому ми вимушені погодитися з твердженням С. М. Ємельянова про те, що на даний час фактично не існує юридичної відповідальності органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових осіб за невиконання обов'язків, пов'язаних із соціально-правовим захистом працівників ОВС [13, с. 183]. Виходячи з цього, на нашу думку, доцільно було б встановити адміністративну відповідальність за невиконання гарантій соціального і правового захисту працівників міліції.

Список літератури: 1. Гуренко М. М. Теоретико-правові проблеми гарантій і свобод людини та громадянина: Монографія. МВС України. НАВСУ. – К., 2001. – 218 с. 2. Шубина И. И. Организационное обеспечение правовой защиты сотрудников органов внутренних дел : дисс. ...канд. юрид. наук. – М., 1999. – 278 с. 3. Сергун П. П. Государственная служба в органах внутренних дел (Теоретико-правовое исследование) : Автореф. дисс. на соискание ученой степени д-ра юрид. наук. – М., 1998. – 50 с. 4. Зубов И. Н., Сергун П. П. Государственная служба в органах внутренних дел Российской Федерации: тео-

рия и практика. – М., 1999. – 564 с. 5. Кондрашов Б. Н. Правовые основы организации и деятельности милиции России : автореф. дис. ...канд. юрид. наук (12. 00. 02) / МВД РФ НИИ. – М., 1992. – 51 с. 6. Шамаров В. М. Организация работы с личным составом органов внутренних дел : учебно-практическое пособие. – М., 1997. – 214 с. 7. Буданов А. В. Система и метод обеспечения личной, профессиональной безопасности сотрудников ОВД / А. В. Буданов // Организация работы с кадрами в ОВД. – М., 1997. – С.23–28. 8. Кодекс України про адміністративні правопорушення / Відомості Верховної Ради УРСР, 1984. – № 51. – С. 1122. 9. Кримінальний кодекс України / ВВР України. – 2001. – № 25–26. – С. 131. 10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К.: Каннон, А.С.К., 2001. – 1104 с. 11. Мякишев Г. М. Правовая и социальная защита сотрудников органов внутренних дел / Г. М. Мякишев // Организация работы с кадрами в органах внутренних дел. – М., 1997. – С. 156–173. 12. Мехович А. М., Мордовец А. С., Силантьева А. В. Законность и уважение прав человека в деятельности органов внутренних дел / А. М. Мехович, А. С. Мордовец, А. В. Силантьева // Правоведение, 1999. – № 3. 13. Смельянов С. М. Проблемы социально-правового зашиту працівників органів внутрішніх справ / Проблеми взаємопорозуміння ОВС з населенням: Матеріали міжвузівської курсантської (студентської) науково-практичної конференції. Донецьк, 26 жовтня 2001 року. – Донецьк: ДІВС. – 2002. – 576 с.

Надійшла до редакції 06.11.08

О. М. Дубенко

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

З 1 вересня 2005 р. набув чинності кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України), який увібрав чимало передових та прогресивних ідей, що відображають сучасні уявлення про адміністративну юстицію і ґрунтуються на досвіді не лише вітчизняному, а й передусім зарубіжному, європейському. У той же час реалізація деяких положень КАС України, зміст певних його норм викликають численні та справедливі питання як у практичних працівників, так і у науковців. Прийняття нового КАС України стало безумовним кроком уперед, але деякі закріплені в ньому нормативні положення можуть і повинні бути предметом для обговорення з метою подальшого удосконалення чинного законодавства.

Аналізуючи практику, що склалася, можна з певністю стверджувати, що серед проблем, які на сьогодні поставило перед нами застосування КАС України, необхідно звернути особливу увагу на норми, що регулюють процес доказування, оскільки доказування в адміністративному судочинстві є одним із засобів реалізації головного завдання адміністративного судочинства в цілому – захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень.